

روش های پیشگیری کیفری از جرایم (با تاکید بر جرم ضرب و جرح)

دکتر غلامرضا محمد نسل^۱

چکیده

هدف پژوهش حاضر شناسایی روش های موثر پیشگیری کیفری از جرایم با محوریت جرم ضرب و جرح و اولویت بندی آنها می باشد. تحقیق از نظر هدف کاربردی و به لحاظ روش توصیفی پیمایشی است. جامعه آماری خبرگان و کارشناسان فرماندهی انتظامی استان آذربایجان غربی بود که به تعداد ۱۵۱ نفر بصورت تصادفی انتخاب شده است. ابزار گرد آوری داده ها مصاحبه و بهره گیری از پرسشنامه بود که با استفاده از آزمونهای آماری تحلیل و ارزیابی شد. نتایج حاکی است که تفاوت معنی داری بین وضعیت موجود و وضعیت مطلوب در پیشگیری اجتماعی از جرم ضرب و جرح می باشد و در بین شیوه های موثر از پیشگیری اجتماعی نیز توجیه و آگاه سازی کارکنان در مورد پیامدهای ضرب و جرح در اولویت اول بوده و گسترش فریضه امر به معروف و نهی از منکر در مورد عدم ضرب و جرح و پیش بینی ملاحظات صیانتی رفتار با متهمان در اولویت های دوم و سوم قرار گرفته است. اما در وضع مطلوب تقویت فنی و علمی واحدهای انتظامی جهت تسهیل کشف علمی جرایم در اولویت اول اقدامات پیشگیری اجتماعی قرار گرفت.

کلید واژه ها:

ضرب (assault)، جرح (injury)، پیشگیری اجتماعی (Soci crime prevention)، پیشگیری وضعی (Situational crime preventions)، ویژگیهای پیشگیری اجتماعی. مطالعات فرهنگی

پرتال جامع علوم انسانی

۱. مقدمه

در میان جرائم تعریف شده از طرف قانون گذار، جرائمی وجود دارد که صرفاً کارمندان دولت به اعتبار وظیفه ی شغلی قادر به ارتکاب آنها هستند و چون آن جرائم تنها برای محیط های اداری به اعتبار وظایف شغلی و اداری مرتکبین در قانون پیش بینی شده است، لذا امکان وقوع آنها از افراد غیرکارمند منتفی است و به عبارتی جرایم خاص کارکنان دولت نامیده می شود (مهاجری، 1379: ۳۴).

جرم اذیت و آزار متهم توسط مأمورین قضائی و غیر قضائی دولتی، از جمله جرائم خاص کارکنان دولت بیان شده است. از مصادیق این امر اذیت و آزار، ضرب و شتم متهم می باشد که ارتکاب آن بعضاً توسط کارکنان پلیس نیز صورت می پذیرد. لذا برای پیشگیری از ارتکاب چنین تخلفی در سازمان پلیس، ضرورت دارد اقدامات پیشگیرانه ی مؤثر به مورد اجرا گذاشته شود.

پیشگیری از وقوع جرم مستلزم شناخت خود جرم است، زیرا شناخت جرم می تواند راهنمای مهمی برای پیشگیری از وقوع آن در آینده باشد. دین مبین اسلام، به پیشگیری بیش از اصلاح اهتمام دارد و به همین دلیل، قبل از هر چیز به عوامل بوجود آورنده و زمینه های گناه و جرم توجه کرده است و شاید مهم ترین و پر بارترین بخش از تأکیدات اسلام، روی همین بعد باشد (مرکز تحقیقات قوه قضائیه ۱۳۷۹). از سوی دیگر تاریخ نشان می دهد؛ بشر از گذشته دور دمامد در فکر مقابله با جرایم و انحرافات بوده و در این زمینه دستاوردهای مفیدی نیز داشته است و به تناسب افزایش جرم و جنایت به اتخاذ انواع تدابیر پیشگیرانه - هرچند از نوع کیفری - روی آورده است. پس از گذر از دوران های مختلف از نظر حقوقی، قضائی، تجربه و آزمون مکاتب مختلف جزایی، امروزه بیشتر به فکر اتخاذ تدابیر پیشگیرانه غیر کیفری است؛ هرچند هنوز نظام های حقوقی از انواع مجازات ها و تدابیر تنبیهی سرشار می باشد (اسحاقی، 1382، ص 22)

۲. طرح مسأله

در سازمان هایی که به نوعی به مردم خدمت می کنند و دارای خدمات منحصر به فرد هستند، احتمال بروز رفتارهای ناشایست توسط کارکنان آنها وجود دارد. کارکنان پلیس نیز از این امر مستثنی نیستند. به علت قدرت و اختیار بکارگیری زور یا سلاح برای اعمال قانون، تردد قانونی در مراکز خصوصی، قدرت تجسس و تحقیق در امور و پرونده های محرمانه ی مردم برای کشف حقیقت و پرده برداشتن از راز جرم، جنایت و احیاناً خیانت، برای کارکنان پلیس احتمال بیشتری وجود دارد که در معرض رفتارهای ناهنجار قرار گیرند. کارکنان پلیس عاملان برقراری، حفظ و ارتقای نظم و امنیت جامعه ی خود می باشند. مردم برای بدست آوردن امنیت، به مراکز و کارکنان پلیس رجوع می کنند و امنیت را در وجود آنها می نگرند. این

مأموران و حافظان جان، مال و ناموس مردم، در صورت بروز رفتارهای خشن و خارج از قواره ی شغلی و مأموریتی، می توانند تأثیری منفی در اذهان عمومی ایجاد کنند؛ این امر می تواند نه تنها نارضایتی از عملکرد پلیس را ایجاد کند بلکه زمینه را برای کاهش امنیت نیز فراهم آورد. لذا پیشگیری و مقابله با رفتارهای ناشایست مأمورین بویژه ارتکاب ضرب و شتم مردم توسط آنها از اهمیت و ضرورت ویژه ای برخوردار است. لذا ضرورت دارد برای جلوگیری از انجام چنین اعمال و رفتاری در سازمان پلیس، اقدام پیشگیرانه نمود و برای حل و فصل علمی و عملی این معضل تلاش و بررسی بیشتری بعمل آورد. پیشگیری از وقوع جرم ضرب و جرح بهترین راه برای مقابله با این پدیده در درازمدت و مؤثر تر از برخوردهای شدید و مقطعی است.

بنابراین وجود این رفتار مجرمانه و ناپسند برخی از مأمورین ناجا علی رغم کاهش چشمگیر آن در سالهای اخیر نسبت به گذشته ها ، با توجه به وجود بستر ها و زمینه های جرم فوق ، یکی از عمده معضلات و چالش های پیش روی نیروی انتظامی برای افزایش مقبولیت، محبوبیت و اعتماد اجتماعی و همچنین باعث ایجاد نارضایتی مردم و مسئولین نظام جمهوری اسلامی شده به طوریکه تبدیل به یک مسئله و دغدغه شده است و با توجه به بین رشته ای بودن موضوع ، این تحقیق سعی دارد با تولید دانش جدیدی در این راستا مهمترین علل و راهکارهای پیشگیری از جرم ضرب و جرح را مشخص نماید تا با به کارگیری این راهکارها بتواند گام مؤثری در جهت پیشگیری و ریشه کن کردن این آسیب بردارد.

۳. اهداف تحقیق

هدف از انجام این تحقیق شناسایی روشهای موثر پیشگیری کیفری از جرم ضرب و جرح و راهکارهای پیشگیری آنها می باشد.

۴. تعاریف و مبانی نظری تحقیق

پیشگیری

واژه پیشگیری در مفهوم متداول آن در معانی "پیش دستی کردن، پیشی گرفتن و به جلو چیزی شتافتن" و همچنین آگاه کردن، خبر چیزی را دادن و هشدار دادن، است. اما در جامعه شناسی پیشگیرانه، پیشگیری در معنی اول آن مورد استفاده واقع می شود، یعنی با کاربرد فنون مختلف به منظور جلوگیری از وقوع بزه کاری، به جلوی جرم رفتن و پیشی گرفتن از بزه کاری است. (محمد نسل، ۱۳۸۷، ص ۳۴)

در استنباط مفهوم پیشگیری و مصداق های آن دو جهت گیری کلی دیده می شود. برخی از جرم شناسان مفهوم موسعی برای تدابیر پیشگیرانه قائل شده و گروهی دیگر پیشگیری را در مفهومی محدود و مضیق بکار می برند. (همان: ۳۴)

مفهوم موسع پیشگیری

مطابق این مفهوم، انجام هر اقدامی که علیه جرم بوده و آن را کاهش دهد، پیشگیری محسوب می‌شود. بر اساس این برداشت انواع تدابیر کیفری و غیر کیفری چه مربوط به قبل و چه مربوط به بعد از وقوع جرم، پیشگیری محسوب می‌شوند. فلذا در این تعبیر، حتی تعقیب و دستگیری بزه‌کاران، اعمال مجازات یا تعلیق اجرای آن، الزام آنان به جبران خسارت علیه و فردی کردن مجازات توسط قاضی نیز پیشگیری بشمار می‌آید لذا این مفهوم طیف وسیعی از اقدامات کیفری و غیر کیفری را در بر می‌گیرد. (همان: ۲۵)

مفهوم مضیق پیشگیری

در جرم شناسی پیشگیرانه، پیشگیری مفهوم مضیقی پیدا کرده است. در این مفهوم پیشگیری به مجموعه وسایل و ابزارهای اطلاق می‌شود که دولت برای مهار بهتر بزهکاری حذف یا محدود کردن عوامل جرم زا و یا از طریق اعمال مدیریت مناسب نسبت به عوامل محیط فیزیکی و محیط اجتماعی موجه فرصت‌های جرم، مورد استفاده قرار می‌دهد. (نجفی ابرند آبادی، ۱۳۸۳: ۷۳۷)

استاد محمد معین در معنا و مفهوم کلمه پیشگیری چنین می‌نویسد: پیشگیری عبارت است از عمل پیشگیر، جلوگیری، تقدم به حفظ، صیانت، حفظ صحت، و پیشگیری کردن یعنی جلوگیری کردن، مانع شدن و جلو بستن پیشگیر نیز به معانی؛ آنکه پیش گیرد، آنکه جلوگیری کند، آنکه مانع آید می‌باشد (معین، ۹۳۳، ص ۱۳۵۶)

* در کتاب دیگری با عنوان فرهنگ زبان فارسی امروز که به کوشش غلامحسین صدر افشار، سرین و نسترن حکیمی نوشته شده است کلمه پیشگیری را چنین تعریف نموده‌اند: کار یا تدبیری برای مانع شدن از رویداد معینی در آینده (صدر افشار، ۱۳۶۹، ص ۲۶۵)

طبقه بندی نوین پیشگیری از بزهکاری:

طبقه بندی نوینی که امروزه در متون جرم شناسی بکار برده می‌شود، تا اندازه ای نوآوری و تا اندازه ای تلفیق از اشکال متداول پیشگیری است و عبارتند از؛

(۱) پیشگیری اجتماعی؛ پیشگیری اجتماعی از بزهکاری شامل مجموعه اقدامات پیشگیرانه است که به دنبال حذف یا خنثی کردن آن دسته از عواملی هستند که در تکوین جرم مؤثر بوده‌اند. پیشگیری اجتماعی به طور مستقیم در مقام جلوگیری از تبدیل شدن بزه‌کاران بالقوه به بزه‌کاران بالفعل بر می‌آید. (نجفی ابرند آبادی، ۱۳۷۸، ص ۱۳۹)

(۲) پیشگیری وضعی^۲؛ پیشگیری وضعی شامل مجموعه اقدامات و تدابیری است که به سمت تسلط بر محیط و شرایط پیرامونی جرم (وضعیت مشرف بر جرم) و مهار آن متمایل است. این امر از یک سو، از طریق کاهش وضعیت‌های ماقبل بزهکاری، یعنی وضعیت‌های پیش جنائی^۳ که وقوع جرم را مساعد و تسهیل

²- Situational prevention

^۲- pre-criminal situation-

می‌کند، انجام می‌شود و از سوی دیگر، با افزایش خطر شناسائی و احتمال دستگیری بزه‌کاران، از وقوع جرم جلوگیری می‌نماید. بنابراین، پیشگیری وضعی بیشتر با حمایت از آماج‌های جرم و نیز بزه دیدگان بالقوه و اعمال تدابیر فنی، به دنبال پیشگیری از بزه دیدگی افراد یا آماج‌ها در برابر بزه‌کاران است که در نهایت و به طور غیر مستقیم کاهش بزه‌کاری نتیجه آن خواهد بود. در صورتی که پیشگیری اجتماعی به طور مستقیم در مقام جلوگیری از تبدیل شدن بزه‌کاران بالقوه به بزه‌کاران بالفعل می‌باشد. (نجفی ابرند آبادی، ۱۳۷۸، ص ۱۴۰).

پیشگیری کیفری

عبارت از مجموعه تدابیر و اقداماتی است که هدف از اعمال آن کاهش جرم و بزه، ترس و ارعاب در مجرمان برای عدم تکرار جرم‌های بعدی، جلوگیری از مجرم شدن مجرمان بالقوه تادیب افراد جامعه علی‌الخصوص مجرمان با هدف افزایش نظم و امنیت عمومی و فردی کاهش انگیزه‌ها و فرصت‌های مجرمانه در افراد جامعه، دفاع از حقوق قربانیان جرم در چارچوب قانون می‌باشد « (بیات، شرافتی پور، عبدی: ۱۳۸۷: ۳۰)

منظور از پیشگیری کیفری خاص از جرم، پیشگیری از تکرار بزه توسط بزه‌کار است، که با اصلاح مجرمین که طبق قسمت دوم بند ۵ اصل ۱۵۶ قانون اساسی از وظائف قوه قضائیه است محقق می‌شود هم چنان که ماده ۳ آئین نامه سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور مصوب ۸۴/۹/۲۰ از نگهداری محکومان در زندان، حرفه‌آموزی، بازپروری و بازسازگاری آنهاست.

اصولاً در دیدگاه‌های مقابله با جرم دو نوع برخورد وجود دارد. یکی مقابله یا پیشگیری کیفری است یعنی شدت عمل کیفری یا افزایش مجازات‌ها و به عبارت دیگر بالا بردن هزینه کیفری جرم است؛ مثلاً مجازات‌ها را تشدید می‌کنند یا قرارهای تأمینی را لحاظ می‌کنند. در قانون حمورابی یا در اسلام (در حدود) تشدید کیفر صورت گرفته است. زیرا شارع عقیده دارد که شدت کیفر، در ذات خودش بازدارنده است و بالا بردن و شدت مجازات موجب بازدارندگی می‌شود.

بنابراین در این دیدگاه کلاسیک فرض بر این است که شدت کیفر برای عدم تکرار کفایت می‌کند. زیرا هدف شارع این است، که تا جایی که امکان دارد مجازات‌ها اعمال نشود، چون ذهنیت شارع این است. که عده کثیری را از ارتکاب جرم منصرف نماید. با توجه به اینکه حدود، جنبه امضایی داشتند اصولاً در آن دوران بر شدت کیفر تاکید می‌شد زیرا شدت کیفر حالت بازدارندگی دارد، یعنی هدف شارع برای تهدید و بازدارندگی از تشدید کیفر بهره می‌گرفت، پس شدت مجازات و شدت عمل ملاک بود. (نجفی ابرند آبادی، ۱۳۷۹، ص ۸۹۹)

توسل به کیفر و مجازات صعب و سخت از مشخصات دیرینه سیاست کیفری جوامع، برای ایجاد رعب و وحشت، در افراد مستعد بزه‌کاری و جلوگیری از ارتکاب جرم می‌باشد. برخلاف تصور، این رویه اختصاص به دوران حاکمیت کلیسا و یا عصر روشنگری ندارد. این رویکرد از زمان تشکیل اجتماعات بشری تا به امروز حول محور این توجیه که کیفر باید موجب تنبیه و بازدارندگی مجرم و تنبیه بزه‌کاران بالقوه شود، چرخیده است. امروزه پیشگیری کیفری در جرم شناسی حول محوریت فرد قرار دارد، و از منظر تادیبی و اخلاقی با

پدیده جرم برخورد می‌کند. اما در گذشته و در دوران اولیه که می‌توان به دوره‌های انتقام دسته جمعی و شخصی در افراد اشاره نمود. هدف از اعمال مجازات و کیفر، بیشتر جنبه انتقامی داشت. با این وجود جنبه پیشگیری نیز از نظرها دور نبوده، زیرا انتقام گیرندگان جلوگیری از تکرار چنین وقایعی در مورد خود و یا افراد قبیله‌شان را مد نظر داشتند. (نجفی توانا ۱۳۸۴، ص ۵۲)

به طور کلی در تعریف پیشگیری کیفری می‌توان گفت «پیشگیری کیفری عبارت از مجموعه تدابیر و اقداماتی است که هدف از اعمال آن کاهش جرم و بزه، ترس و ارعاب در مجرمان برای عدم تکرار جرم‌های بعدی، جلوگیری از مجرم شدن مجرمان بالقوه تادیب افراد جامعه علی‌الخصوص مجرمان با هدف افزایش نظم و امنیت عمومی و فردی کاهش انگیزه‌ها و فرصت‌های مجرمانه در افراد جامعه، دفاع از حقوق قربانیان جرم در چارچوب قانون می‌باشد» (بیات، شرافتی پور، عبدی، ۱۳۸۷: ۳۰)

این نوع پیشگیری گرچه به تنهایی پاسخگویی نیازهای اجتماعی و امنیتی جامعه نمی‌باشد، لکن با ادغام زمینه‌های پیشگیرانه غیر کیفری از جرم و استفاده از هر دو عناصر در کنار هم می‌توان عامل مهمی در زمینه کاهش جرم در اجتماع را فراهم نمود. (بیات و دیگران: ۱۳۸۷: ۳۰)

پیشگیری کیفری از دو جهت دارای اهمیت است: یکی ((پیشگیری عام)) که در این نوع پیشگیری، جنبه ارعابی و تهدید کیفری موجبات دوری مرتکبین بالقوه از علل مجرمانه را فراهم می‌سازد. در پیشگیری عام، ایجاد ترس و ارعاب، تهدید و کیفر و نگرانی از دست دادن اعتبار برای همه کسانی که به صورت بالقوه آمادگی ارتکاب جرم را دارند مطرح می‌باشد. این سطح از پیشگیری، عموم افراد جامعه را افرادی در نظر می‌گیرد که بالقوه آمادگی برای ارتکاب را جرم دارند بنابراین کوشش می‌شود از طریق آگاهی عمومی از ارتکاب جرم در افراد جلوگیری شود ضمن اینکه جنبه ارعابی و تهدید نیز از نظر دور نگه داشته نمی‌شود. (میرزایی مطلق، ۱۳۸۱: ص ۱۰۲)

پیشگیری عام پیشگیری جرم مدارا نه است و محور آن بر نقش بازدارندگی ارعاب انگیزی و عبرت آموزی کیفری بر عموم مردم استوار می‌باشد. در این نوع پیشگیری تلاش شده است تا با وضع قوانین تعیین کیفر و اجرای آن در مورد مجرمان از ارتکاب اولیه جرائم توسط افراد جامعه جلوگیری گردد. (مجموعه پیشگیری از جرائم معاونت انتظامی ناجا ۱۳۸۴، ص ۲)

جنبه دیگر آن ((پیشگیری خاص)) است: اثری که مجازات در بازدارندگی مجرم از دست زدن مجدد به ارتکاب جرم دارد پیشگیری خاص نامیده می‌شود. در این نوع پیشگیری از جرائم سعی می‌شود با تحمیل مجازات بر مجرم و تنبیه او رنج و سختی حاصل از مجازات، از ارتکاب مجدد همان جرم یا جرائم دیگر اجتناب گردد. بنابراین جلوگیری از ارتکاب جرم و ترس در کسانی که قبلاً مرتکب جرم شده‌اند مهمترین هدف در پیشگیری خاص است. (میرزایی مطلق، ۱۳۸۱، ص ۴۷-۵۰)

در پیشگیری خاص، هدف انجام اقداماتی است که قبل یا بعد از ارتکاب ناسازگاری و بزه صورت گرفته است و هدف آن مبارزه با انگیزه‌ها و علل بزهکاری، باز پروری مجرم و امحاء عوامل و انگیزه‌های آن می‌باشد «در حقیقت پیشگیری خاص مسکنی برای تسکین درد و جلوگیری از پیشرفت آن می‌باشد و

عمدتاً در کوتاه مدت مفید می‌باشد مثل مبارزه با اعتیاد و جمع آوری کودکان بی‌سرپرست از سطح خیابان‌ها». (بیات و دیگران، ۱۳۸۷، ص ۳۹)

هدف از این نوع پیشگیری، اصلاح مجرمان و جلوگیری از ارتکاب جرم است و در قالب اقداماتی برای تربیت، اصلاح و بازسازی مجرمان و جلوگیری از تکرار جرم صورت می‌گیرد. پیشگیری خاص از طریق فردی کردن قانون قضایی و اجرای محکومیت‌های سال آزادی و مراقبت و کمک به زندانیان پس از ترخیص از زندان اعمال می‌گردد. یکی از اهداف در پیشگیری خاص، فردی کردن مجازات است به گونه ای که اگر مجازات‌ها بر طبق شخصیت، موقعیت اجتماعی و حالات روحی و روانی متهم اعمال گردد، مهم‌ترین فایده آن ممانعت بزه‌کار از تکرار جرم است، زیرا فردی کردن کیفرها، ایجاب می‌کند قاضی مجرم را به خوبی شناخته و شیوه‌های سازنده را در مورد وی عملی نماید تا پس از بازگشت، دست به ارتکاب جرم نزند. در این نوع پیشگیری، مجازات به عنوان یک واکنش اجتماعی علیه جرم و مجرم، عکس‌العملی است سازمان یافته با اهداف خاص در خصوص کسی که قانون را نقض کرده و مرتکب جرم شده است.

در تحقق پیشگیری خاص، باید کوشش کرد تا مجرم چه از طریق تهدید و چه از طریق اصلاح و بازدارندگی و بازسازی اجتماعی دیگر مرتکب جرم جدید نشود. با این حال اگر کوشش‌های انجام شده در این راستا نهایتاً بی فایده بود در آن صورت باید جامعه را از شر فرد خطرناک راحت کرد. بنابراین نقش فایده‌گرا و پیشگیرانه کیفر می‌تواند جنبه سه‌گانه به خود گیرد:

عبرت آموزی، انطباق‌پذیری مجدد اجتماعی یا طرد مجرم.

با این توضیحات ذکر این نکته در مورد پیشگیری لازم است که یک سیاست کیفری و جنایی سنجیده و فعال می‌تواند همگام با پیشگیری غیر کیفری باشد. هیچ‌گاه در هیچ جامعه‌ای حذف حقوق کیفری قابل تصور نیست، چرا که در ایده‌آل‌ترین جامعه‌ای تصور شود، باز نقض ارزش‌ها صورت می‌گیرد. لذا همواره نیاز به تعیین ارزش‌های مورد توجه جامعه و ایجاد ضمانت اجرایی مناسب آن وجود دارد. در مجموع از نظر اهمیت، پیشگیری کیفری متأخر از پیشگیری غیر کیفری است. زیرا کیفر همواره به عنوان تنها ضمانت اجرایی پیشگیری از جرم مطرح بوده است. در مجموع اهدافی که از اعمال پیشگیری کیفری مدنظر است به شرح ذیل می‌باشد:

۱- اصلاح بزه‌کار از طریق تعلیم و تربیت جسمی و فکری و روانی با به کار گرفتن تعلیق مجازات، اعمال مجازات سالب آزادی و نگهداری بزه‌کار در محیط‌های نیمه باز، باز و آزادی مشروط.

۲- حمایت جامعه از دو طریق:

تعلیم و تربیت بزه‌کار برای زندگی مجدد در جامعه، ضمن اعمال مجازات‌های سالب آزادی و اقدامات تأمینی و تربیتی.

طرد بزه‌کار از زندگی در اجتماع، ضمن اعمال مجازات‌های حبس دائم، حبس‌های طولانی و تبعید.

۳- ارباب بزه‌کار (پیشگیری فردی): ضمن اعمال کیفرهایی از قبیل جزای نقدی و مجازات‌های سالب آزادی.

۴- ارباب دیگران (پیشگیری عمومی): با اعمال مجازات‌های طرد کننده از اجتماع نسبت به بزه‌کار از قبیل کیفرهایی چون حبس دائم و تبعید و... (وهابی، ۱۳۸۲، ص ۱۵۲)

مکانیزم دیگر، پیشگیری غیر کیفری است که شامل پیشگیری اجتماعی و پیشگیری وضعی می‌گردد، به همان میزان که ضرورت استفاده از پیشگیری کیفری در جامعه به اثبات رسیده است، استفاده از پیشگیری غیر کیفری نیز امری غیر قابل اجتناب و ضروری است. این دو مکمل یکدیگر هستند و استفاده از یکی بدون بهره برداری از دیگری مقوله‌ای ابتر و ناقص است و پاسخگوی نیازها و خواسته‌های جامعه نمی‌باشد.

ضرب و جرح

ضرب در لغت به معنی زدن، مثل، شکل، نوع و صنف آمده است. (عمید، ۱۳۷۲: ۳۴۵) و در پزشکی قانونی ضرب به صدمات و آسیب‌هایی اطلاق می‌شود که بدون از هم گسیختگی ظاهری نسجی و جاری شدن خون ایجاد گردد. تورم، کوفتگی، سرخی، کبودی و سیاه شدن و پیچ خوردن مفاصل بدون شکستگی، تجمع خون در بافت‌ها و خون‌مردگی که به همان صورت کبودی و سیاه شده تظاهر می‌کند، آثار ضرب و جرح است. گاهی ضربات شدید و توأم با شکستگی‌ها و آسیب‌های احشایی یا ضایعات مغزی است

در مفهوم کیفری ضرب به هر صدمه‌ی وارده به انسان گفته می‌شود که مستقیم یا غیر مستقیم به صورت زدن یا تصادم و یا برخورد و تلاقی شدید حاصل می‌شود گرچه هیچ اثر زخم و کوفتگی باقی نگذارد ولی ضربه معمولاً منتهی به سرخی، کبودی و سیاهی جلد بدن می‌گردد. ضرب ممکن است بالمباشره با مشت، دست، پا یا تمام سنگینی بدن و امثال آن باشد. یا بالتسبیب به وسیله هر آلت و جسم دیگری مانند چوب، چماق، دسته بیل، شلاق، سنگ و نظایر وارد آید. آنچه مهم است ضربه مستلزم تأثیر مادی در بدن مضروب است. (پاد، ۱۳۷۴: ۸۸)

جرح در لغت به معنی زخم زدن، بد گفتن، ساقط کردن و باطل کردن شهادت و رد گواهی گواهان است. (عمید، ۱۳۷۲: ۳۰۰) و از نظر پزشکی قانونی به مواردی گفته می‌شود که بافت‌های بدن از هم گسیخته شود. و اغلب با خونریزی توأمند مانند پوست رفتگی، خراشیدگی، پارگی و بریدگی سطحی و عمیق توأم با آسیب بر پوست (ضریع، پرده‌ی نازک روی استخوان) یا همراه با شکستگی یا آسیب مختصر و یا شدید احشایی یا صدمه‌ی مغزی.

در زبان فارسی واژه شکنجه به معنای آزار و ایذاء و رنج و عقوبت و تعزیر آمده و شکنجه؛ «غالباً اعمالی سرکوبگرانه است که به طور خفیف یا شدید با نوعی تحقیر، ناسزا، حمله، تهاجم و ایراد ضرب و جرح نسبت به مخالفان توأم است ... بی جهت نیست که شکنجه را ابزار قدرت ناامید نامیده‌اند و آن را مشتمل بر تحقیر و فشارهای روانی و رنج‌های جسمی دانسته‌اند.» (تاج زمان، ۱۳۶۸: ۲۳).

شکنجه در اصل به معنی اذیت کسی می‌باشد. نظر دیگری نیز وجود دارد که اساس کلمه شکنجه را از کلمه اذیت کردن؛ آزار دادن، غیر نرمال ساختن ... می‌دانند.

همچنان در لغتنامه حقوقی آکسفورد^۴ چنین آمده است:

مطابق به ماده ۱۳۴ اعلامیه عدالت جنایی ۱۹۸۸ هر عمل توهین، هجوم، تجاوز، قانون شکنی .. که توسط یک موظف خدمات عامه _ (و یا کسی که اجازه و رضایت یا موافقت این مقامات را داشته باشد) که به صورت عمدی باشد و فیزیکی و یا روانی سبب شود که شخص را رنج بدهد، چه این شخص هر جای دنیا هم باشد، شکنجه نامیده می شود. (لغت نامه آکسفورد، ۱۳۸۳: ۵۰۰).

آزار به معنای رنج، آسیب، گزند، بیماری، ناخوشی، ظلم و ستم و غم آمده است و اذیت به معنای جور و ستم، دست درازی، گزند، آسیب، زحمت، خسارت، رنج، صدمه و آزرده‌گی تعریف شده است (معین، ۱۳۷۱، ص ۶۲ و ۱۰۰)

با توجه به معنای فوق می توان در یافت که آزار و اذیت به معنای صدمات و آسیب‌هایی که به واسطه رنج و درد جسمی یا آزرده‌گی روحی ایجاد شده است در اصطلاح کیفری و عرف قضائی مصادیق و معنای یکسان دارند، هر چند که برخی حقوق دانان معتقدند آزار شدید تر از اذیت است (پاد، ۱۳۷۴، ص ۸۹)

اذیت و آزار به رفتارها و اعمالی اطلاق می شود که موجب آسیب یا درد و رنج جسمی یا آسیب و آزرده‌گی روحی، روانی گردد، بدون آنکه عرفاً و اصطلاحاً «ضرب و جرح» به شمار آیند. همچنین نباید از واژه «آسیب» به جای اذیت و آزار استفاده کرد، زیرا آسیب از نتایج اذیت و آزار است، و نه خود آن؛ در واقع آسیب، نقص و زینانی است که بر جسم و حیثیت (مواد ۶۲۱ و ۶۳۳ ق.م.ا) و یا بر روان اشخاص (ماده ۸۸ ق.آ.د.ک) وارد می آید که ممکن است یا از اذیت و آزار ناشی شود و یا در نتیجه اعمال و رفتارهای دیگر باشد. (ایمانی، ۱۳۸۲، ص ۴۱)

صورت های وقوع ضرب و جرح

ضابطین ممکن است با ایجاد یکی از عوامل زیر در وقوع جرم ضرب و جرح مداخله نمایند: الف- علت ب- سبب ج- شرط

هرگاه مرتکب خود به طور علت جنایت را ایجاد می سازد «مباشرت»، در مواردی که به طور غیر مستقیم و با ایجاد سبب مرتکب جرم می شود «تسبیب» و در مواردی که شرایط تأثیر عوامل مذکور را در حصول جنایت فراهم کند «شرط» می نامند.

یکی از سؤالاتی که در مراحل تحقیق مطرح گردیده است این که ضرب و جرح متهمین توسط مأمورین با چه شکل یا در چه زمان‌هایی (مراحلی) امکان وقوع دارد؟

لذا با هدف پاسخ گوئی به این سؤال صور های وقوع این جرم بیان می گردد:

الف- ضرب و جرح در عملیات دستگیری و تعقیب و گریز

⁴Oxford Dictionary of Law

ضرب و جرح متهم زمانی وقوع می‌یابد که مأمورین پلیس به طور قانونی حق استعمال و بکار بردن سلاح را داشته و قبل از تیراندازی کلیه اقدامات لازم به منظور توقف متهم را انجام داده لیکن تنها با استفاده از سلاح گرم امکان دستگیری متهم وجود داشته است. (ماده یک قانون بارگیری سلاح، مصوب ۱۳۷۳/۱۰/۲۸)

ب- ضرب و جرح هنگام دستگیری در صورت استفاده غیر قانونی از سلاح

زمانی وقوع می‌یابد که مأمورین پلیس به طور قانونی حق استفاده از سلاح را نداشته و استعمال آن ممنوع بوده است به عبارت دیگر بنا به دلایل و شرایط موجود، مأمورین نبایستی برای دستگیری متهمین سلاح گرم را به کار گیرند.

ماده ۲۴ قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح در خصوص مأمورینی که بر خلاف مقررات اقدام به تیراندازی می‌نمایند مقرر می‌دارد: «هر نظامی که بر خلاف مقررات و ضوابط مبادرت به تیراندازی نماید عمل او جرم محسوب و به حبس از دو ماه تا یک سال محکوم خواهد شد و چنانچه منجر به قتل یا جرح گردد، طبق قانون قصاص و دیات با او رفتار خواهد شد.»

پ- ضرب و جرح هنگام دستگیری بدون استفاده از سلاح

مطابق ماده ۶۲۸ قانون آئین دادرسی کیفری، مقاومت در مقابل نیروهای انتظامی و دیگر ضابطین دادگستری در موقعی که مشغول انجام وظیفه خود باشند دفاع محسوب نمی‌شود ولی هرگاه اشخاص مزبور از حدود وظیفه خود خارج شوند و بر حسب ادله و قرائن موجود خوف آن باشد که عملیات آن‌ها موجب قتل، یا جرح یا تعرض به عرض یا مال گردد در این صورت دفاع در مقابل آن‌ها نیز جایز است.

گاهی اوقات علت ایراد ضرب و جرح ممکن است رفتار غیر انسانی متهمین باشد. یعنی مأمورین پلیس با رعایت اخلاق اسلامی و انسانی جهت انجام وظیفه با شخص برخورد نمایند ولی به واسطه عدم قانونمندی رفتار متهمین و یا به هر دلیل دیگر شخص در مقابل مأمور مقاومت نموده و موجبات اخلال در نظم اجتماعی و خدشه دار گردیدن جو جامعه اسلامی می‌گردد. در این خصوص از حضرت امام «ره» استفتائی به شرح ذیل بعمل آمده است؛

«سؤال: اگر متهم از همراهی با مأمورین امتناع ورزید و اقدام به فحاشی، کشیدن چاقو یا تیغ روی مأمورین نمود چه باید کرد؟ در صورتی که حکم جلب او را داریم.

جواب: باید به او فهمانده شود که جلب و احضار او به دستور دادستان (مقام قضائی) است تا او خیال نکند که جلب کننده اغراض فاسد دارد و سپس نباید به امتناع او اعتنا نمایند و اگر قدرتی نداشته باشند کمک بگیرند و ضرب و شتم او هم حکم مخصوص خود را دارد.» (استفتائات نشر ناجا، ۱۳۷۰)

ت- ضرب و جرح به حکم قانون

مراد از مشروعیت عمل به حکم قانون عبارت از کیفیاتی است که وجود آن‌ها مستقیماً و به حکم قانون و به تنهایی و بدون نیاز به صدور دستور از طرف مقام صلاحیت دار بالاتر در سلسله مراتب اداری باعث توجه جرم در شرایط خاص می‌گردد و مسئولیت کیفری و مجازات کیفری و مجازات را از بین می‌برد. (ولیدی، ۱۳۷۴، ص ۵۶)

از جمله احکام دیگر ناظر بر مشروعیت عمل که مستقلاً باعث زوال ماهیت مجرمانه خواهد شد، مستفاد از حکم و عبارات متن ۵۶ و ۵۹ قانون مجازات اسلامی، بدین شرح قابل طرح و بررسی است؛ اقدام برای اجرای قانون اهم: به موجب ماده ۵۶ قانون مجازات اسلامی اعمالی که برای آن مجازات مقرر شده است در صورتی که ارتکاب عمل برای اجرای قانون اهم لازم باشد جرم محسوب نمی‌شود. به طوری که ملاحظه می‌شود قانونگذار در این بند حکم کلی و عام این مشروعیت را به استعمال عبارت «ارتکاب عمل» برای اجرای قانون اهم و بدون اینکه آن را به انجام اعمال خاص محدود کند، تشریح کرده و مستقیماً مردم را اعم از مأمورین و افراد عادی مخاطب قرار داده و مقرر داشته است: در مواردی که افراد عادی و یا معمولی در حین انجام وظایف خود، قانونی را نسبت به قوانین دیگر مهم‌تر تشخیص داده و مبادرت به اقدامی نمایند که بر طبق آن عمل جرم است و برای آن مجازات مقرر شده، ارتکاب عمل آنان جرم محسوب نمی‌شود. یعنی به حکم قانون اقدام آنان در اجرای قانون اهم موجه شناخته می‌شود. به عنوان مثال اگر مأمورین آگاهی در حین انجام وظیفه‌ی خود، برای حفظ جان شخص و یا اشخاصی برای دستگیری و بازداشت متهمین، به منزل غیر وارد شوند، عمل آنان موجه شناخته می‌شود. (معینی فر، ۱۳۸۵، ص ۴۵)

ث- ضرب و جرح به عنوان دفاع مشروع

گاهی اوقات متهمین موجب شرایط اقدام به تعرض به مأمورین می‌نمایند که برابر ماده ۶۱ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۰ که اشعار می‌دارد؛ «هرکسی در مقام دفاع از نفس یا عرض یا ناموس و یا مال خود یا دیگری یا آزادی تن خود یا دیگری در برابر هرگونه تجاوز فعلی و یا خطر قریب‌الوقوع، عملی انجام دهد که جرم باشد، در صورت اجتماع شرایطی قابل تعقیب و مجازات نخواهد بود.» کارکنان انتظامی ممکن است در مقام دفاع از خود اقدامی انجام دهند که منجر به ضرب و جرح متهمین گردد.

ج- ضرب و جرح متهم در بازجویی و اخذ اقرار و کشف حقیقت

بازجویی عبارت است از هنر و فن طرح سؤالات کتبی و قانونی از طرفین دعوی، شهود و مطلعین وقوع جرم با هدف اخذ اطلاعات صحیح وقایع کیفری به منظور تکمیل پرونده‌ی کیفری. هر جرمی لزوماً اجرای کیفر را در پی دارد و بنابراین؛ جامعه مسلماً می‌خواهد از ارتکاب جرمی شدید تر یعنی محکوم ساختن یک بی‌گناه پرهیز شود. از سوی دیگر نباید در ابراز احساسات نادرست مبالغه ورزید زیرا اگر متهم حق دارد از خود دفاع کند و مکلف نیست تحقیق قضائی را تسهیل بخشد. قاضی در حد وسیعی حق دارد دلایل مجرمیت یا بی‌گناهی را که متهم، با اراده یا بی‌اراده به او عرضه داشته است، مورد استفاده قرار دهد. (کی‌نیا، ۱۳۷۲، ص ۵۰)

استیو پاتو در گزارش خود می‌نویسد؛ بازجویی بر حسب آئین‌های نوین و دادرسی، یک وسیله‌ی تأمین دلیل برای اثبات دعوی نیست و در واقع یک وسیله‌ی دفاعی است. فراموش نکنیم که قضاوت درباره‌ی اعمال

انسان، هنگامی انسانی و عقلانی خواهد بود که وضع دفاعی او بتواند رکنی از علم و یقین قاضی را تشکیل دهد. در نتیجه نیازی نیست که به هر طریقی متهم را جبراً به یک منبع دلیل تبدیل کرد. اعتراف ممکن است تحقیق را تسهیل کند اما به تنهایی آن را به پایان نمی‌رساند. از همین رهگذر است که خشونت و تلقینات ممنوع شده است. و افراد ذی‌صلاح (مقامات قضائی و ضابطین) باید در روابط خود و متهم، از لیاقت و کاردانی (قانون کسی را لایق و ماهر نمی‌سازد) اندیشه‌ی منطقی و وقوف بر اهداف بازجویی استفاده کند.

شیوه‌های اثر بخش پیشگیری کیفری از ضرب و جرح:

کیفر در لغت به معنی سزا، جزا و مکافات است و همچنین به معنی عقوبت و مجازات نیز آمده است و به کسی که خلاف قانون یا اخلاق یا عرف و عادت رفتار کرده و مرتکب عمل بد شده داده می‌شود.

به نظر نگارنده پیشگیری کیفری از ضرب و جرح در سطح کارکنان ف.ا.ا.آ. غربی مجموعه تدابیری است که هدف غایی آن‌ها جلوگیری از ارتکاب یا تکرار جرم توسط مجرمین یا مجرمین بالقوه از طریق فردی کردن مجازات‌ها و شدت عمل مجازات‌ها یا افزایش آن‌ها و به عبارتی دیگر بالا بردن هزینه کیفری جرم، اجرای تمام مجازات‌های تعیین شده، سلب آزادی مجرمین، طرد بزه‌کاران از سازمان، ایجاد ترس و وحشت در بین افراد مستعد بزهکاری، تحمیل فشارهای جسمی و روحی و روانی، اقتصادی، اجتماعی بر مجرمین و بزه‌کاران و در نهایت تشدید همه آن‌ها به منظور جلوگیری و پیشگیری از جرائم می‌باشد؛ اینک شیوه‌های پیشگیری کیفری از ضرب و جرح به شرح ذیل می‌باشد:

الف- افزایش نظم حقوقی در جامعه:

*- توسعه مشاوره و معاضدت قضایی به کارکنان و متهمین:

یکی دیگر از اهداف نظام عدالت کیفری، این است که ضمانت اجراهای کیفری که در انتظار ناقضان حقوق شهروندی و ضرب و جرح کنندگان متهمین است به اطلاع عموم کارکنان رسیده و به مردم و متهمین در صورت نیاز مشاوره‌های قضایی لازم به کارکنان و همچنین متهمین در جهت پیگیری حقوق تضییع شده خویش معمول تا با آگاهی از این مجازات‌ها حریم خود را بشناسند و دنبال ارتکاب جرم نباشند

ب- ارتقای اثر بخشی اقدامات پیشگیرانه کیفری از ضرب و جرح متهمین:

*- فردی کردن مجازات متناسب با شخصیت مأمور ضرب و جرح کننده برای اصلاح وی:

فردی کردن مجازات‌ها یعنی؛ شناخت شخصیت واقعی مجرم با توجه به عوامل مختلف تأثیرگذار در ارتکاب ضرب و جرح، با استفاده از نظریه کارشناسان علوم مختلف و تعیین مجازات مناسب با شخصیت مرتکب به نحوی که باعث اصلاح و درمان مجرم شود و باعث بازگشت مرتکب به آغوش سازمان شود. رویکرد جدید سیاست کیفری که بنا را بر اصلاح مجرمین و فردی کردن مجازات‌ها گذاشته است. سعی می‌کند با شناسایی شخصیت مجرم و اعمال مجازات مناسب، مجرم باز اجتماعی شود و به جامعه برگردد و با استفاده از جایگزین‌های حبس مانع ورود مجرم به آموزشگاه جرم می‌شود و محکوم با این که حبس خود را تحمل می‌کند شغل و ارتباط خود را با جامعه حفظ می‌نماید و با فرض این که مجرم انسانی بیمار است در صورت شناسایی بیماری و درمان آن، مسلماً، مجدداً دست به ارتکاب جرم نخواهد زد. به طور خلاصه می‌توان گفت که با فردی کردن مجازات و اصلاح مجرمین از راه‌های مختلف رسالت فردی کردن که پیشگیری فردی یا همان جلوگیری از تکرار جرم است. جامعه عمل خواهد پوشید و این عمل باعث کاهش تکرار جرم در جامعه خواهد شد.

با توسعه و نفوذ تفکر اصلاحی و بازپروری و با شناخت بهتر بزه کار بر اساس مبانی نوین حقوق جزایی و جرم‌شناسی، فلسفه مجازات‌ها نیز، تغییر کرده و آن را بیشتر عاملی برای اعاده نظم جامعه و تربیت و اصلاح و درمان بزه کار می‌دانند. تا تظاهری از انتقام ارباب، یا اجرای عدالت، یا تغییر فایده مجازات. هدف از مجازات نیز بدون شک تغییر پیدا می‌کند و برای هدف جدید، مجازات‌های جدید یا طرق جدید پیش بینی می‌شود. در مسیر این طرز تفکر و این تحول بوده است که عده‌ای از علمای حقوق جزایی و جامعه‌شناسی به این فکر افتاده‌اند که شاید بهتر باشد در پاره‌ای از موارد، اجرای مجازات، موقتا معلق بماند و این مجازات اجرا نشود مگر آنکه محکوم علیه خود را با شرایطی که بوسیله قانون گذار و محکمه برای استفاده او از تعلیق مقرر داشته‌اند منطبق نسازد و در جهت خلاف آنچه که بری او مقرر شده است؛ گام بردارد. این تاسیس حقوقی که آن را تعلیق اجرای مجازات می‌نامند از زمان تدوین قانون مجازات عمومی مصوب (۱۳۰۴) در حقوق جزایی ایران راه یافته است. بعد از انقلاب نیز مقنن اسلامی آن را در قانون مجازات اسلامی ذکر نموده است.

- تعریف تعلیق مجازات -

تعليق مجازات يك وسيله اغماض و ارفاقي است كه دادگاه با رعايت شرايطي به مجرم اعطا مي كند. اما در قانون مجازات اسلامي تعريفى از تعليق مجازات ديده نمى شود. تعليق مجازات عبارت از روش قانوني كه به موجب آن، دادگاه با رعايت شرايطي مي تواند اجراي مجازاتي را كه در دادنامه قيد نموده است براي مدت معينى با هدف اصلاح و تربيت مجرم، به تاخير اندازد. بنابر اين تعليق اجراي مجازات، يكي از راه هاي قانوني اعطاي فرصت به مجرم براي خودداري از ارتكاب جرم و آماده شدن براي بازگشت مجرم به زندگي عادي در جامعه است.

فردى كردن قضايي مجازات با لحاظ تشديد و تبديل مجازات ها

وقتي سخن از فردى كردن مجازات ها به ميان مي آيد . بيشتر، افكار متمرکز تعليق مجازات ها به نفع مجرمين مي شود. واژه هايي چون تخفيف ، تعليق ، آزادي مشروط و عفو به ذهن خطور مي كند ولي هميشه معادله كيفري به اين شكل حل نمى شود. گاهي نيز بررسي پرونده شخصيت مجرم و نتيجه اي كه قاضي از اين بررسي مي گيرد ؛ ايجاب مي نمايد كه مجازات مجرم تشديد شود يا تبديل به مجازاتي شود كه در جهت اصلاح مجرم و جلوگيري از تكرر جرم ؛ كارايي لازم را داشته باشد

*-اعمال تمام مجازات هاي تعيين شده در قانون براي كاركنان تكرر كننده ضرب و جرح :

منظور برخورد قاطع و به موقع دستگاه هاي قضايي و نظارتي و اعمال تمام مجازات هاي تعيين شده و متناسب با جرم مي باشد، كه مجرم با سبك و سنگين نمودن موضوع از ارتكاب آن پرهيز نمايد. و به نظر نگارنده، در صورتي كه تمامي شيوه هاي پيشگيري اجتماعي و وضعي و همچنين فردى كردن مجازات ها جواب نداد و برخي كاركنان به تكرر ضرب و جرح متهمين اصرار داشتند چاره اي جزء شدت عمل براي تاسي ساير كاركنان در سازمان وجود ندارد.

*-ايجاد ترس و وحشت در بين افراد مستعد بزهكاري: توسل به كيفر و مجازات هاي سخت در

جامعه باعث ترس و وحشت افراد مستعد بزهكاري شده و باعث جلوگيري از ارتكاب ضرب و جرح مي باشد.

*-تسريع در رسيدگي و صدور احكام كاركنان ضرب و جرح كننده

پ-ارتقاي اثر بخشي قوانين و مقررات سازمانى مربوط به حقوق شهروندى:

*-آسيب شناسى مستمر رعايت حقوق شهروندى و رفع نمودن نقاط ضعف و خلاء ها

جدول (۲-۱۰) جدول پيشگيري كيفري از ضرب و جرح

شخص	مؤلفه	بعد
توسعه مشاوره و معاضدت قضایی به کارکنان و متهمین برای جلوگیری از تضییع حقوق قانونی ایشان	افزایش نظم حقوقی در سازمان	شیوه های پیشگیری کیفری از ضرب و جرح
اجرای تمام مجازات های تعیین شده در قانون برای کارکنان تکرار کننده ضرب و جرح فردی کردن مجازات متناسب با شخصیت مأمور ضرب و جرح کننده برای اصلاح وی ایجاد ترس و وحشت در بین افراد مستعد بزهکاری تسریع در رسیدگی و صدور احکام کارکنان ضرب و جرح کننده	ارتقای اثر بخشی اقدامات پیشگیرانه کیفری از ضرب و جرح متهمین :	
آسیب شناسی مستمر رعایت حقوق شهروندی و رفع نمودن نقاط ضعف و خلاء ها	ارتقای اثر بخشی قوانین و مقررات سازمانی مربوط به حقوق شهروندی:	

۸. روش تحقیق

این تحقیق از نظر هدف کاربردی بوده و از لحاظ روش توصیفی پیمایشی می باشد .
با توجه به اینکه اعلام نظر در خصوص علل ضرب و جرح متهمین و شیوه های پیشگیری از آن ، نیازمند تجربه خدمتی و تخصص دارد لذا جامعه آماری این پژوهش نخبگان و مدیران ناجا در فرماندهی انتظامی آذربایجان غربی به تعداد ۲۵۰ نفر بود که با استفاده از فرمول محاسبه حجم نمونه گیری کوکران تعداد ۱۵۱ نفر حجم نمونه بوده است.
روش های گردآوری اطلاعات به صورت کتابخانه ای، مصاحبه و پرسشنامه بوده است. همچنین با خبرگان سازمانی نیز مصاحبه هایی با هدف شناسایی مؤلفه های اولیه مربوط به هر بعد از روش های پیشگیری انجام شد.

۸-۱. روایی و پایایی ابزار تحقیق

در پژوهش حاضر روایی با روش اعتبار محتوا تعیین شد. بدین منظور سؤالات پرسشنامه به تأیید حداقل ۵ نفر از اساتید اهل فن و خبرگان این رشته رسید.
پایایی پرسشنامه از طریق محاسبه آلفای کرباخ صورت پذیرفته که به شرح جدول ذیل می باشد:

جدول (۱): مقدار الفای پرسشنامه شیوه های پیشگیری اجتماعی

ضریب آلفای کرباخ	انحراف معیار	میانگین	Scale Variance if Item Deleted	Scale Mean if Item Deleted	گویه های پیشگیری کیفری
.۹۵۸	.۵۹۸۲۴	۴.۴۰۰۰	۲۲۳۴.۱۱۶	۶۱۹.۳۰۰۰	اجرای مجازات های تعیین شده در قانون برای کارکنان تکرار کننده ضرب و جرح
.۹۵۸	۶۳۸۶۷.	۴.۲۵۰۰	۲۲۲۸.۷۸۷	۶۱۹.۴۵۰۰	ایجاد ترس از تعقیب و مجازات در بین کارکنان مستعد به ضرب و جرح
.۹۵۸	۶۵۶۹۵.	۴.۳۰۰۰	۲۲۳۶.۲۵۳	۶۱۹.۴۰۰۰	فردی کردن مجازات متناسب با شخصیت مأمور ضرب و جرح کننده برای اصلاح وی
.۹۵۷	.۶۰۶۹۸	۴.۵۰۰۰	۲۲۲۱.۱۱۶	۶۱۹.۲۰۰۰	تسریع در رسیدگی و صدور احکام کارکنان

					ضرب و جرح کننده
۹۵۸	۶۰۴۸۱	۴۵۵۰۰	۲۲۵۱۳۹۷	۶۱۹۰۱۵۰۰	آسیب شناسی مستمر رعایت حقوق شهروندی متهمان در واحدهای انتظامی

۹. ویژگیهای جمعیت شناختی

۹-۱. درجه خدمتی

۳۴ درصد از کل پاسخگویان دارای درجه سرهنگی ۳۲.۵ درصد دارای درجه سرهنگ دومی، ۲۰.۵ درصد دارای درجه سرگردی و ۱۲.۶ درصد را سروان تشکیل داده اند. ۳۴ درصد از آنان دارای سنوات خدمتی ۲۶ الی ۳۰ سال به بالا، ۲۸.۵ درصد دارای سنوات خدمتی ۲۱ الی ۲۵ سال، ۲۲.۵ درصد ۱۶ الی ۲۰ سال، ۹.۹ درصد ۱۱ الی ۱۵ سال خدمت و ۴.۶ درصد دارای سنوات خدمتی ۵ تا ۱۰ سال بوده‌اند. ۶۳.۶ درصد از پاسخگویان دارای مدرک کارشناسی، ۱۸.۵ درصد دارای درک تحصیلی کارشناسی ارشد و ۱۷.۹ درصد، کاردانی را دارا بوده‌اند. در مجموع، بیش از ۸۵ درصد از پاسخگویان دارای سنوات خدمتی بالای ۱۶ سال سابقه خدمت در ناجا، بیش از ۸۲ درصد دارای تحصیلات کارشناسی و کارشناسی ارشد بوده‌اند. مشخصات فوق بیانگر آن بوه که این افراد تجربه و مهارت کافی برای اعتماد به نظر آنان را داشته‌اند.

۱۰. یافته های تحقیق

۱۰-۱. آمار توصیفی

جدول (۵): شاخصهای مرکزی داده های مربوط به شیوه های پیشگیری اجتماعی ضرب و جرح متهمین

خیلی کم		کم		متوسط		زیاد		خیلی زیاد		وضعیت	مهم ترین شیوه‌های پیشگیری اجتماعی ضرب و جرح متهمین
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی		
۷.۳	۱۱	۲۰.۵	۳۱	۴۱.۱	۶۲	۲۴.۵	۳۷	۶.۶	۱۰	وضع موجود	اعمال مجازات‌های تعیین شده در قانون برای کارکنان تکرار کننده ضرب و جرح
۰	۰	۰	۰	۱۷.۲	۲۶	۳۸.۴	۵۸	۴۴.۴	۶۷	وضع مطلوب	
۱۳.۹	۲۱	۱۱.۳	۱۷	۳۹.۱	۵۹	۳۱.۱	۴۷	۴.۶	۷	وضع موجود	ایجاد ترس از تعقیب و مجازات در بین کارکنان مستعد به ضرب و جرح
۰	۰	۲۰	۳	۱۵.۲	۲۳	۳۶.۴	۵۵	۴۶.۴	۷۰	وضع مطلوب	
۶.۰	۹	۲۰.۵	۳۱	۵۱.۰	۷۷	۲۲.۵	۳۴	۰	۰	وضع موجود	فردی کردن مجازات متناسب با شخصیت مأمور ضرب و جرح کننده برای اصلاح وی
۰	۰	۰	۰	۲۱.۲	۳۲	۳۵.۸	۵۴	۴۳.۰	۶۵	وضع مطلوب	
۶.۶	۱۰	۱۳.۲	۲۰	۴۴.۴	۶۷	۳۳.۸	۵۱	۲.۰	۳	وضع موجود	تسریع در رسیدگی و صدور احکام کارکنان ضرب و جرح کننده
۰	۰	۰	۰	۱۶.۶	۲۵	۴۳.۷	۶۶	۳۹.۷	۶۰	وضع مطلوب	
۱۰.۶	۱۶	۲۵.۸	۳۹	۳۹.۷	۶۰	۲۰.۵	۳۱	۳.۳	۵	وضع موجود	آسیب شناسی مستمر رعایت

۰	۰	۰	۰	۹.۳	۱۴	۳۷.۱	۵۶	۵۳.۶	۸۱	وضع مطلوب	حقوق شهروندی متهمان در واحدهای انتظامی
---	---	---	---	-----	----	------	----	------	----	-----------	--

در بین تدابیر پیشگیری کیفی در وضعیت موجود تسریع در رسیدگی و صدور احکام کارکنان ضرب و جرح کننده با ۳۶.۸ درصد زیاد و خیلی زیاد و در وضعیت مطلوب آسیب شناسی مستمر رعایت حقوق شهروندی متهمان در واحدهای انتظامی ۹۰.۷ درصد بالاترین تأثیر را در پیشگیری از ضرب و جرح را به خود اختصاص داده‌اند.

۱۰-۲. نتایج آمار استنباطی

بین شیوه های پیشگیری کیفی از ضرب و جرح متهمان در وضع موجود و وضع مطلوب رابطه معنی داری وجود ندارد.

جدول (۶): نتایج آزمون تی شیوه های پیشگیری کیفی در وضعیت موجود و مطلوب

وضعیت	T	میانگین	انحراف معیار	درجه آزادی	سطح معنی داری	اختلاف میانگین	
						بالا	پایین
وضع موجود	۱۱.۸۲	۳.۶۴	۱.۱۹	۱۵۰	۰.۰۰۰	۱.۱۵	۰.۹۵۵
وضع مطلوب	۱۳.۰۵	۳.۸۴	۱.۲۷	۱۵۰	۰.۰۰۰	۱.۳۴	۱.۱۴۳

با توجه به نتایج تمامی سطح معنی داری شیوه های پیشگیری اجتماعی از ضرب و جرح متهمین ، و مقدار میانگین، که بیشتر از مقدار محاسبه شده ، آماره تی $(sig < / 0)$ بوده $(05 / 0)$ که کوچک تر از 5 م میباشد این اختلاف آماری معنا دار بوده و فرض صفر رد می گردد و با اطمینان 95 درصد به بالا م میتوان قضاوت کرد که ؛ تفاوت و فاصله معنی داری بین وضعیت موجود و وضعیت مطلوب شیوه های پیشگیری کیفی از ضرب و جرح وجود دارد.

جدول (۷): نتایج آزمون خی دو

تعداد	خی دو	درجه آزادی	سطح معنی داری
۱۵۱	۶۶۳.۴	۹	۰/۰۰۰

نتایج آزمون خی دو با مقدار آماره ۶۶۳.۴ حاکی از آن است که با ۹۹ درصد اطمینان می توان نتیجه گرفت که بین نظرات پاسخگویان درباره میزان تأثیر روش های پیشگیری کیفی از جرم تفاوت معنی داری وجود دارد.

جدول (۸) اولویت بندی شیوه های پیشگیری کیفی از ضرب و جرح

اولویت	فاصله	میانگین وضع موجود	میانگین وضع مطلوب	شیوه
۴	۱.۶۴	۲.۸	۴.۴۴	عمل مجازات های تعیین شده در قانون برای کارکنان تکرار کننده ضرب و جرح

۳	۱.۳۲	۲.۹	۴.۲۲	ایجاد ترس از تعقیب و مجازات در بین کارکنان مستعد به ضرب و جرح
۲	۱.۲۶	۳.۰۱	۴.۲۷	فردی کردن مجازات متناسب با شخصیت مأمور ضرب و جرح کننده برای اصلاح وی
۵	۱.۲۴	۳.۰۲	۴.۲۷	تسریع در رسیدگی و صدور احکام کارکنان ضرب و جرح کننده
۱	۱.۱۲	۳.۱۱	۴.۲۳	آسیب شناسی مستمر رعایت حقوق شهروندی متهمان در واحدهای انتظامی

نتایج آزمون فریدمن در جدول حاکی از آن دارد که در بین شیوه‌های پیشگیری کیفی در وضع موجود، آسیب‌شناسی مستمر رعایت حقوق شهروندی متهمان در واحدهای انتظامی در اولویت اول اقدامات بوده و تسریع در رسیدگی و صدور احکام کارکنان ضرب و جرح کننده در اولویت آخر قرار دارد.

۱۱. نتیجه گیری و پیشنهادها

این مقاله به دنبال شیوه‌های موثر پیشگیری کیفی از ضرب و جرح و اولویت بندی آنها می باشد زیرا که پیشگیری از وقوع جرم بهترین راه حل برای مقابله می باشد. در این مقاله تلاش شده تا وضعیت پیشگیری از جرم ضرب و جرح در وضعیت موجود و وضعیت مطلوب مورد بررسی و تحلیل قرار گیرد لذا پنج شیوه پیشگیری شناسایی که چرا بعد از تایید اعتبار آنها در جهت مشخص شدن میزان اهمیت در معرض نظرات جامعه آماري قرار گرفت نتایج حاصله نشان داد که با اطمینان ۹۵ درصد می توان قضاوت کرد که تفاوت و فاصله معناداری بین وضعیت موجود و وضعیت مطلوب در پیشگیری از شیوه‌های پیشگیری کیفی ضرب و جرح وجود دارد در این میان انجام آسیب شناسی مستمر رعایت حقوق شهروندی متهمان در واحدهای انتظامی در الویت اول قرار گرفت.

با توجه به موارد و نتایج بدست آمده پیشنهاد می گردد:

- ❖ اعمال مجازات‌های تعیین شده در قانون برای کارکنان تکرار کننده ضرب و جرح.
- ❖ ایجاد ترس از تعقیب و مجازات در بین کارکنان مستعد به ضرب و جرح
- ❖ فردی کردن مجازات متناسب با شخصیت مأمور ضرب و جرح کننده برای اصلاح وی
- ❖ تسریع در رسیدگی و صدور احکام کارکنان ضرب و جرح کننده.
- ❖ آسیب شناسی مستمر رعایت حقوق شهروندی متهمان در واحدهای انتظامی.

منابع و مأخذ فارسی

- ۱) اسحاقی، محمد. (۱۳۸۲)، رویکردی استراتژیک به پیشگیری از جرم. (مجموعه مقالات). مرکز مطبوعات و انتشارات معاونت اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم قوه قضائیه، چاپ اول، تهران
- ۲) بیات، بهرام، شرافتی پور، جعفر، عبدی نرگس (۱۳۸۷). پیشگیری از جرم با تکیه بر رویکرد اجتماع محور، تهران: ناجا، معاونت اجتماعی.
- ۳) یاد، ابراهیم؛ (۱۳۷۴) حقوق کیفری اختصاصی، تهران، چاپخانه دانشگاه تهران، چ اول، ج اول، ،
- ۴) پیکا، ژرژ. (۱۳۷۶). جرم شناسی، ترجمه دکتر نجفی ابرنآبادی، مجله تحقیقات حقوقی

- ۵) دانش، تاج زمان (۱۳۶۸). حقوق زندانیان و علم زندانها، انتشارات دانشگاه تهران، سال ۱۳۶۸ و ۱۳۷۶
- ۶) زینالی، حمزه (۱۳۸۱). درآمدی بر پیشگیری مقتدرانه از جرم، فصلنامه دانش انتظامی، سال ششم، شماره دو.
- ۷) شاطریان استرکی، محمود (۱۳۸۰). بررسی حقوق متهمین و محکومین زندانی در حقوق ایران، پایان نامه کارشناسی ارشد، تهران: دانشگاه شهید بهشتی.
- ۸) عمید، حسن (۱۳۷۹)، فرهنگ فارسی عمید. تهران، انتشارات امیر کبیر.
- ۹) فرهنگ لغت آکسفورد (۱۳۸۳). چاپ اول، نشر میزان
- ۱۰) لاسال. پروفیسورژان- ایو (۱۳۷۹). تحقیقات علوم جنائی و آموزش تحقیقات جرم شناسی در فرانسه، ترجمه دکتر علی حسین نجفی ابرندآبادی، مجله تحقیقات حقوقی، شماره ۳۱ و ۳۲، انتشارات دانشگاه شهید بهشتی تهران
- ۱۱) لواسور، ژرژ. (بی تا). سیاست جنائی. ترجمه دکتر نجفی ابرندآبادی. مجله تحقیقات حقوقی
- ۱۲) محمد نسل، غلامرضا (۱۳۸۶). پلیس و پیشگیری از جرم. (مجموعه مقالات). مجموعه دو جلدی، چاپ و نشر معاونت آموزش ناجا، پائیز ۱۳۸۶
- ۱۳) مرکز تحقیقات قوه قضائیه (۱۳۷۹). درآمدی بر پیشگیری از وقوع جرم، پیشگیری از جرم. (مجموعه مقالات). مرکز مطبوعات و انتشارات معاونت اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم قوه قضائیه، چاپ اول
- ۱۴) مهاجری، علی (۱۳۷۹). جرائم خاص کارکنان دولت، سازمان انتشارات کیهان، نوبت اول، تهران
- ۱۵) میر خلیلی، سید محمود (۱۳۷۸). پیشگیری از بزهکاری، پایان نامه کارشناسی ارشد.